

*for astropfisk
hid skiff
V. Knuts Vinje*

"Maud" å komme inn i same isdrift som "Fram" men
farteyet lå innefrosset ved Kapp Tsjeljuskin, opp-
holdt Sverdrup seg hele otte måneder i 1919-20
blant tjuksjerne, en av de minst kjente stammer

HARALD ULRIK SVERDRUP

15. november 1888 - 21. august 1957

Med professor dr. Harald Ulrik Sverdrups bortgang har Norge mistet en av sine mest fremtredende menn og vitenskapen en av de ledende personligheter på oseanografiens, meteorologiens og polarforskningens områder. Sverdrups personlige charme og lune, elskverdige vesen skaffet ham venner overalt hvor han kom. Alle som har hatt den glede å kjenne ham, vil savne ham sterkt.

Sverdrup ble født 15. november 1888 i Sogndal i Sogn, som sønn av professor Johan Edvard Sverdrup. Han hadde felles tippoldefar med Otto Sverdrup. Han ble student 1906, tok annen-eksamen 1907, gikk på krigsskolen 1907-08, studerte de følgende år ved Oslo universitet og tok i 1911 eksamen i fysikk, matematikk, kjemi og botanikk. Han interesserte seg meget for astronomi, men da han i 1911 ble ansatt som assistent hos professor Vilhelm Bjerknes, kom han til å arbeide med meteorologi og oseanografi, som senere ble hans hovedinteresse. Sverdrup fulgte med Bjerknes til Leipzig, hvor han var bosatt 1913-17. Han ble cand. real. i 1914 og dr. philos. Ved Oslo universitet i 1917 på avhandlingen: "Der Nordatlantische Passat", som han utarbeidet under oppholdet i Leipzig.

Da Roald Amundsen skulle ut på sin Nordpols-drift med "Maud", ble Sverdrup ansatt som ekspedisjonens vitenskapelige deltager. Sverdrup skriver selv at han inntil da bare hadde bearbeidet materiale samlet av andre, så han ville gjerne reise ut og samle materiale selv. Det var meningen at ekspedisjonen bare skulle vare tre-fire år, men forholdene medførte at Sverdrup først kom hjem i 1925, etter å ha oppholdt seg i polar-egnene 1918-21 og 1922-25. Som bekjent lyktes det ikke

"Maud" å komme inn i samme isdrift som "Fram". Mens forl. fartøyet lå innefrosset ved Kapp Tsjeljuskin, opp- som holdt Sverdrup seg hele otte måneder i 1919-20 blant tsjuktsjerne, en av de minst kjente stammer i nordøst Sibir.

Da Amundsen etter tredje overvintring måtte gå til Seattle i 1921, ble Sverdrup vitenskapelig medarbeider ved avdelingen for jordmagnetisme ved Carnegie-instituttet i Washington vinteren 1921-22. Da "Maud" gikk nordover i 1922, og Amundsen forlot skipet, ble Sverdrup ekspedisjonens vitenskapelige leder, og man kan vel si at de vitenskapelige resultater fra denne ekspedisjon i hovedsaken er hans verk. Han avsluttet bearbeidelsen av ekspedisjonens resultater i 1933 og publiserte 50 avhandlinger fra turen, hvorav et av hovedarbeidene var: "Dynamics of Tides on the North Siberian Shelf". Hans arbeider fra "Maud"-ekspedisjonen omfatter ellers en rekke fysiske forhold som meteorologi, tidevann, strømforhold, havvann og is, marin geologi, nordlys, atmosfærisk elektrisitet, astronomiske observasjoner og zoologi. Han utgav dessuten en ekspedisjonsberetning og en populær bok om oppholdet blant tsjuktsjerne. Det lange opphold i isen blant en liten krets ombord i "Maud" samt oppholdet blant de innfødte har sikkert bidradd til å utvikle hans allerede medfødte evne til å omgås mennesker med overbærenhet og vennlighet, samt til å sannta livet som det kom med godt humør.

Etter et nytt opphold ved Carnegie-instituttet i 1926 ble Sverdrup professor ved Geofysisk institutt ved Bergens Museum 1926-31 og derpå medlem (professor) ved Christian Michelsens Institutt 1931-36. I 1931 deltok han også i Wilkins' ekspedisjon med u-båten "Nautilus" som leder av de vitenskapelige arbeider, og i 1934 foretok han glasiologiske undersøkelser på Fjortende Julibreen på Spitsbergen sammen med professor Hans W:son Ahlmann. I 1928 ble han gift med Gudrun Bronn Vaumund.

Han var også formann for The International Association of Physical Oceanography,

I 1936 fikk Sverdrup først tre års permisjon, senere forlænget til fem år, for midlertidig å overta stillingen som direktør ved Scripps Institution of Oceanography i La Jolla, California, samt professor i oseanografi ved University of California. Før disse fem år var utløpet, kom den annen verdenskrig. Dette medførte at Sverdrup ikke kunne vende hjem, men fortsatte i disse stillinger helt til 1948, da han ble kalt hjem for å overta stillingen som direktør ved Norsk Polarinstitut. Han ble også utnevnt til professor i geofysikk ved Oslo universitet i 1949. Begge disse stillinger innehadde han til sin død.

Sverdrup var en fremragende forsker, hvis kunnskaper og arbeide spente over en meget stor sektor. Hans innsats som oseanograf var meget betydelig. Den store lærebok og håndbok i oseanografi, "The Oceans", som han utgav i samarbeide med Martin W. Johnson og Richard H. Fleming i 1942, vil for lang tid fremover stå som det oseanografiske standardverk. Sammen med W. Munk fant han frem til en metode til forutsigelse av dønning under landgangsoperasjoner, som kom til nytte under landgangen på kontinentet i annen verdenskrig. Hans studier over Stillehavets oseanografi strakte seg også til studier over turbulens i atmosfæren og havet og til forholdet mellom marin biologi og fysisk oseanografi.

Ved Norsk Polarinstitut falt det bl.a. i hans lodd å organisere og sende ut den Norsk-Svensk-Britiske vitenskapelige Antarktis-ekspedisjonen 1949-52, samt den norske Antarktis-ekspedisjon 1956-59 i forbindelse med det Internasjonale Geofysiske År.

Ved Oslo universitet foreslog han en radikal omlegning av studieordningen ved det matematisk-naturvitenskapelige fakultet, den såkalte Sverdrup-plan, etter amerikansk mønster. Han var ellers internasjonalt høyt ansett som vitenskapsmann, og det ble derfor lagt stort beslag på ham som deltager i styret for selskaper og organisasjoner. I 1948 ble han således Norges delegerte i The International Council for the Exploration of the Sea, og dets president i 1955. Han var også formann for The International Association of Physical Oceanography,

visepresident i The American Geophysical Union, president for the International Commission on Polar Meteorology. Han var videre leder av den amerikanske sommerskole ved Oslo universitet, og ble i 1952 anmodet om å overta stillingen som formann for det norske fond til hjelp for underutviklede land (Indiafondet), en stilling som medførte flere turer til India.

Sverdrup har skrevet ca. 215 avhandlinger og bøger, hvorav flere er resultat av intenst og langvarig vitenskapelig arbeide. Han var medlem eller æresmedlem i over tyve selskaper, æresdoktor ved University of California og innehadde en rekke ordener og medaljer, hvorav kan nevnes at han var kommandør av St.Olav, U.S. Navy Distinguished Service Medal, den engelske Patron's Medal, Bowie Medal og mange flere.

Det kan ikke være tvil om at Sverdrup med alle sine gjøremål trakk for store veksler på sin helbred, men han hadde vanskelig for å trekke seg ut av de arbeidsområder og de verv som pålåg ham, sikkert også fordi han satte pris på å kunne yte mest mulig, å kunne stille sin store erfaring til rådighet både for vitenskapen og for menneskehetens fremgang og trivsel. Døden innhentet ham mens han ennå stod midt oppe i sitt arbeide og fremdeles la planer for fremtiden.

Ved Oslo universitet i 1917 på avhandlingen "Der Nordatlantische Passat", som har utgjort et av oppholdet i Leipzig.

Anders K. Orvin

Da Roald Amundsen skulle ut på sin Nordpol-ferd med "Naud", ble Sverdrup ansatt som ekspedisjonens vitenskapelige deltager. Sverdrup skriver selv at han instilte da bare hadde bearbejdet materiale samlet av andre, og han ville gjerne reise ut og samle materiale selv. Det var meningen at ekspedisjonen bare skulle vare tre-fire år, men forholdene medførte at Sverdrup først kom hjem i 1926, etter å ha oppholdt seg i polar-egnene 1918-21 og 1922-25. Som bekjent lyktes det ikke